

Nr 76.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag
angående utsträckande till två dagar av vissa valförrättningar under våren 1919; given Stockholms slott den
4 februari 1919.*

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående utsträckande till två dagar av vissa valförrättningar under våren 1919.

G U S T A F.

Axel Schotte.

Förslag

till

Lag

angående utsträckande till två dagar av vissa valförrättningar under våren 1919.

Härigenom förordnas, att, utan hinder av vad lag eller författning innehåller häremot stridande, följande skall lända till efterrättelse:

1 §.

Den valförrättning, som under våren 1919 skall i landskommun företagas för utseende av kommunalfullmäktige, skall i kommun, vars invånarantal den 1 januari 1918 översteg 3,000, utsättas att äga rum å två på varandra följande dagar.

I sådan kommun varde ock den valförrättning, som skall under våren 1919 försiggå för utseende av landstingsmän, utsatt att äga rum, förutom å den i § 5 mom. 2 c) i förordningen om landsting den 21 mars 1862 stadgade dag, jämväl å dagen närmast därefter.

Skall vid val, varom ovan sagts, kommunen vara indelad i särskilda valdistrikt, skola stadgandena i denna § icke gälla för kommunen i dess helhet, men skola i stället äga tillämpning å varje särskild kommunedel, som utgör eget valdistrikt och vars invånarantal den 1 januari 1918 översteg 3,000.

2 §.

Föreskrifterna i 1 § hava icke avseende å köping, som utgör egen kommun.

3 §.

Vad i gällande lag föreskrives om de tider på dagen, under vilka valförrättning, som ovan sägs, skall minst fortgå, skall äga tillämpning med avseende å vardera av de två dagar, å vilka enligt 1 § förrättning, som där avses, kommer att äga rum.

4 §.

Beträffande de valförrättningar, som i andra fall, än i 1 § avses, skola, jämlikt övergångsbestämmelserna till lagarna den 23 december 1918 om ändrad lydelse i vissa delar av förordningarna om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862, om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 samt om landsting den 21 mars 1862, äga rum under våren 1919, ankomme på landet å vederbörande stämмоordförande och i stad å magistraten att bestämma, huruvida enahanda utsträckning av tiden för valförrättning skall äga rum, som ovan i 1 § är stadgad.

Finnes sådan utsträckning böra ske, skall föreskriften i 3 § äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1919.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4
februari 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Chefen för civildepartementet, statsrådet Schotte anförde härefter:
Genomförandet av de ändringar, som i lagarna den 23 december
1918 föreskrivits i fråga om de särskilda kommunalförordningarnas lydelse, kommer att medföra en högst betydande ökning i antalet av dem, som vid de allmänna kommunala valen äga utöva rösträtt. Det är då angeläget tillse, att vid de valförrättningar, som skola äga rum med tillämpning av de nya föreskrifterna, sådana anordningar vidtagas, att de stora valmanskårerna erhålla tillfälle att utöva sin rösträtt utan alltför mycken uppoffring av tid och bekvämlighet. Särskilt gäller detta de val, som enligt de nya bestämmelserna skola äga rum under våren 1919. Vid dessa val skola ju i många fall utses representanter för två särskilda tidsperioder, och valförrättningarna komma därigenom att erbjuda särskilda svårigheter, som kunna väntas bortfalla vid framtida val.

Den närmast till hands liggande utvägen att undanröja de svårigheter, valmanskårens storlek vållar, är att fördela röstavlämnningen å ett flertal olika förrättningar, i första hand genom kommunernas uppdelning i mindre distrikt för rösternas uppsamlande. Denna utväg är emellertid, såvitt angår de nu instundande valen, i det stora flertalet fall stängd. Den korta tid, som stått till buds för röstlängdernas upprättande, har föranlett, att nya indelningar i valkretsar eller valdistrikt endast i vissa undantagsfall kunna vinna tillämpning vid marsvalen. Dylika åtgärder skulle nämligen i allmänhet hava medfört, att röstlängderna ej kunnat i stadgad tid färdigställas. Såsom allmän regel har därför måst gälla, att den indelning av kommuner i valkretsar eller valdistrikt, som vid innevarande års ingång varit gällande, skall fortfarande tillämpas vid de nu förestående valen.

Så mycket klarare har därför framstått nödvändigheten att med andra till buds stående medel söka underlätta röstavgivningen vid dessa val.

Kungl. Maj:t har även genom proposition den 24 nästlidne januari förelagt riksdagen förslag till vissa bestämmelser i detta hänseende, särskilt avseende att bespara valmännen den olägenheten att i och för valet av kommunal-, respektive municipal- eller stadsfullmäktige innevarande år nödgas två gånger begiva sig till vallokalen för rösträttens utövande.

Sedermera har emellertid fråga uppstått om meddelande av ytterligare föreskrifter till underlättande av berörda val. Enligt vad inhämtade upplysningar giva vid handen, råda nämligen flerstädes, särskilt på landsbygden, farhågor för att i kommuner eller kommundelar, som vid valet komma att utgöra ett enda distrikt, i följd av valmanskårens ökning det skall visa sig förenat med stora svårigheter att bereda valmännen tillfälle att avgiva sina röster på en enda dag, åtminstone utan att därvid besvärande trängsel och tidsutdräkt vållas. En alltför lång väntetid vid vallokalen är särskilt oläglig för sådana valmän på landsbygden, som nödgas tillryggalägga lång väg för att uppnå vallokalen. För att råda bot härpå synas särskilda åtgärder nödvändiga, så mycket hellre som ett genomförande av det i nyssnämnda proposition innefattade förslaget, ehuru från andra synpunkter lämpligt, berövat vederbörande valförrättare den möjlighet till valarbetets fördelande, som legat i att valförrättningarna för de olika grupper fullmäktige, som väljas för olika tider, utsatts att åga rum vid skilda tillfällen.

För vinnande av angivna önskemål har fråga uppkommit om en utsträckning av valförrättningarna till att omfatta mer än en dag. Ehuru

någon erfarenhet icke kunnat vinnas om verkan av en dylik anordning, synes det dock kunna antagas, att, om valet exempelvis utsättes att äga rum å två dagar i följd, de röstande skola någorlunda jämnt fördela sig å de båda dagarna. Det bör för övrigt tydligen vara valförrättaren obetaget att i kungörelsen till valet angiva önskvärdheten av att t. ex. de röstande från vissa delar av en landskommun inställa sig den första dagen och övriga röstande den följande; men givetvis kunna valmännen icke vara förpliktade att iakttaga sådana föreskrifter, utan äro oförhindrade att inställa sig vid valet å dag, som bäst passar dem. En anordning, varigenom valförrättningen skulle å de särskilda dagarna försiggå å olika platser inom kommunen, har icke ansetts tillräddig, då beslut härom icke bör ankomma på stämмоordföranden och anordningen dessutom kan missbrukas samt tekniska svårigheter med anordnande av dylika ambulatoriska valförrättningar föreligga.

Att utsträcka valen över mer än två dagar synes icke vara behöfligt eller lämpligt.

Då en utsträckning av valförrättningarna att omfatta mer än en dag näppeligen kan äga rum med stöd av gällande lag, torde, om man anser nödigt anlita denna utväg, medgivande därtill i lagstiftningsväg böra lämnas. Emellertid lär man i vissa fall hava anledning att gå ännu ett steg längre.

Vid kommunalfullmäktigvalen å den rena landsbygden, åtminstone i sådana kommuner, som innefatta en mera avsevärd befolkning, men likväl icke uppdelats i valdistrikt, synes behovet av en dylik anordning vara så trängande, att densamma torde böra stadgas såsom obligatorisk. Vad sålunda sagts om kommun äger motsvarande tillämpning å kommundel, som utgör särskilt valdistrikt, men vars befolkning uppgår till ett mera avsevärt antal.

Det invånarantal, som bör föranleda ovillkorlig tillämpning av nämnda anordning, synes ej lämpligen böra sättas lägre än 3,000. Ifrågasättas kunde att härvid tillmäta en viss betydelse jämväl åt kommunens areal. Att i detta avseende vinna lämpliga föreskrifter är emellertid, med hänsyn till kommunernas synnerligen växlande storlek i olika trakter av landet, förenat med stora vanskligheter. Även i kommuner med förhållandevis mindre areal synes gagnet av den föreslagna anordningen vara så stort, att någon anledning att för dylika kommuner stadga andra regler än för de större icke synes föreligga.

Liknande synpunkter kunna i stort sett göras gällande även i fråga om landsbygdens landstingsmannaval. Visserligen är valmanskåren här något mindre, men även här synes faran för oskäligen tidsutdräkt vid

valet vara så stor, att en obligatorisk utsträckning av valtiden till två dagar torde böra påbjudas.

I övriga fall åter synes det vara tillfyllest att medgiva vederbörande valförrättare provningsrätt, huruvida liknande utsträckning av valtiden bör ske. De val, om vilka här är fråga, äro val av fullmäktige, respektive landstingsmän, dels i rena landskommuner, som icke äro hänförliga under de förut behandlade kategorierna, dels ock i förekommande fall i städer, köpingar och municipalsamhällen.

För att den ifrågasatta utsträckningen av valtiden skall uppfylla det därmed avsedda ändamål, synes det böra stadgas, att de bestämmelser, som finnas meddelade om det antal timmar, valet skall å valdagen minst fortgå, samt om dessa timmars fördelning å olika delar av dagen, skola äga tillämpning med avseende å vardera av de båda förrättningsdagarna. Valet är uppenbarligen att anse som avslutat först med valsedlarnas avlämnande under den senare dagen, vadan vid första dagens slut valurnan bör, liksom vid annat uppehåll i valförrättningen, i stadgad ordning förseglas.

I vissa fall tillstådja författningarna, att val, som här avses, må förrättas efter upprop. För dylikt fall skulle måhända kunna befäras, att de av mig nu ifrågasatta bestämmelserna skulle kunna visa sig svåra att tillämpa. Då emellertid val efter upprop i här ifrågavarande fall sällan torde förekomma och då de svårigheter, som ovannämnda bestämmelser skulle kunna medföra, i huvudsak torde kunna uppkomma redan med nu gällande stadganden, har jag ej ansett nödigt att föreslå några särskilda föreskrifter beträffande dylika fall.

I enlighet med ovan angivna grunder har jag låtit inom civildepartementet upprätta förslag till lag angående utsträckande till två dagar av vissa valförrättningar under våren 1919, och hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att antaga nämnda lagförslag.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Ädelgren.
